

VALITSUSKOMISJONI JA EESTI LINNADE JA VALDADE LIIDU LÄBIRÄÄKIMISTE VAHEPROTOKOLL RIIGI EELARVESTRAATEEGIA 2019-2022 OSAS

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon ja Eesti Linnade ja Valdade Liit.

Pooled juhivad oma tegevuses Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, põhiseaduse § 154 ja 157, Eesti Vabariigi seadustest ja poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorrast.

I LÄBIRÄÄKIMISTE EESMÄRK JA LÄHTEALUSED

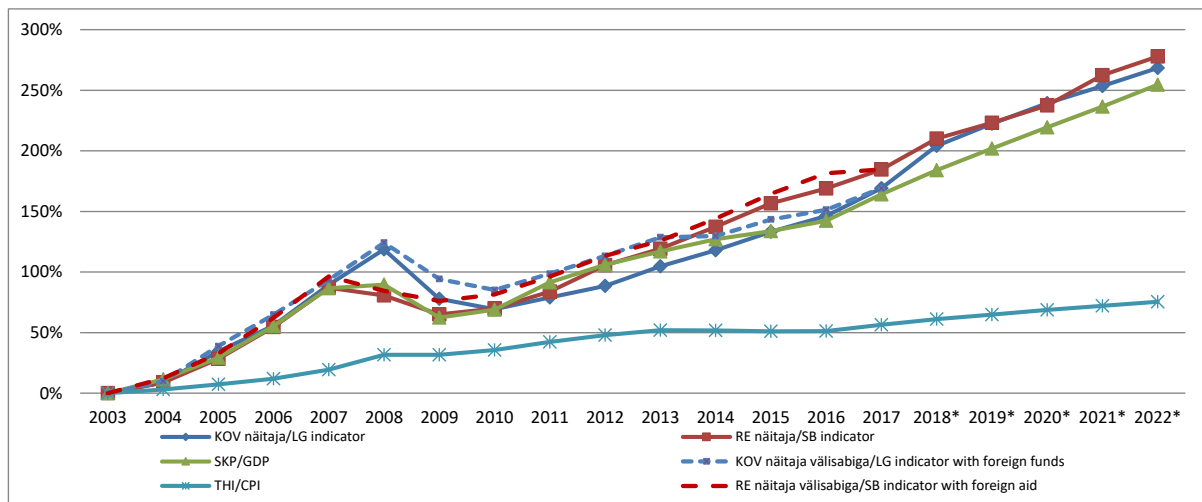
Eesti Linnade ja Valdade Liidu ja valitsuskomisjoni läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seadustele ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks kohalikele omavalitsustele seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

Eesti Linnade ja Valdade Liidu lähtealused läbirääkimistel:

1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine.
4. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
5. Taastada 2009. aasta kärpeme eelse tasemeni kohalikkude eelarvesse ülekantav tulumaksu osa ja tasandusfondi maht millele lisandub kodualuse maa maamaksust vabastamise kompenseerimise ja 2018 aastal tulubaasi lisatud erinevate kulude vahendid.
6. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.
7. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strateegiadokumentides.

II LÄBIRÄÄKIMISTE ETTEPANEKUD JA TULEMUSED

1. KOHALIKE OMAVALITSUSTE EELARVE PÕHINÄITAJAD JA TOETUSFONDI INDIKATIIVSED MAHUD 2018-2022

Joonis KOV ja RE näitajate ning SKP ja THI muutuse võrdlus perioodil 2003-2022*

* Prognosis

RE näitaja = maksutulud – sotsiaalmaks

KOV näitaja = maksutulud, keskkonnatasud, tasandusfond, tulubaasilised toetused

Tabel nr 1. Kohalike omavalitsuste põhinäitajad

KOV EELARVED	2015	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021*	2022*
TULUD KOKKU	1 598	1 679	1 821	2 062	2 155	2 223	2 310	2 390
- Tulumaks	853	910	983	1 076	1 149	1 219	1 283	1 350
- Maamaks	58	58	58	58	58	58	58	58
- Kohalikud maksud	13	14	16	17	18	19	19	20
- Tasandusfond	75	76	77	90	100	105	105	105
KULUD KOKKU	1 569	1 658	1 881	2 027	2 158	2 258	2 398	2 412
KOV tasakaal	29	21	-60	35	-3	-35	-88	-21
KOV sektor tasakaal	56	36	-61	31	-8	-42	-97	-32
Võlakoormus	665	668	726	698	709	750	844	872
Likviidne vara	-111	-100	168	174	183	188	195	202
Suhtarvud ja kasvud								
<i>KOV eelarve tulud SKP-s</i>	7,85%	7,96%	7,92%	8,34%	8,20%	8,00%	7,88%	7,74%
<i>KOV tulubaas SKP-s</i>	4,56%	4,68%	4,61%	4,71%	4,75%	4,76%	4,74%	4,71%
<i>KOV koondtasakaal SKP-s</i>	0,14%	0,10%	-0,26%	0,14%	-0,01%	-0,13%	-0,30%	-0,07%
<i>KOV koondvõlg SKP-s</i>	3,27%	3,17%	3,16%	2,82%	2,70%	2,70%	2,88%	2,82%
<i>KOV eelarve tulude kasv</i>	4,39%	5,09%	8,48%	13,19%	4,53%	3,16%	3,91%	3,46%
<i>KOV tulubaasi kasv</i>	7,51%	6,30%	7,50%	9,96%	7,12%	6,00%	4,83%	4,83%
<i>Riigieelarve puhastulud SKP-s</i>	17,44%	17,62%	17,11%	17,33%	16,99%	16,78%	17,10%	16,92%
<i>Riigieelarve puhastulude kasv (v.e.a)</i>	8,12%	4,79%	5,85%	8,94%	4,19%	4,46%	7,40%	4,28%

* Prognosis

Tabel nr 2. Riigieelarve toetusfondi toetuste indikatiivsed mahud 2018-2022

	2018 RE	2019*	2020*	2021*	2022*
- haridustoetus ¹	314 181 000	314 181 000	314 181 000	314 181 000	314 181 000
- koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus ³	13 500 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000
- huvihariduse ja huvitegevuse toetus	14 250 000	14 250 000	14 250 000	14 250 000	14 250 000
- toimetulekutoetusteks ja vajaduspõhine peretoetus ²	24 019 000	18 234 000	18 234 000	17 734 000	16 234 000
- sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetus	3 000 000	2 597 000	2 597 000	2 597 000	2 597 000
- raske ja sügava puudega laste lapsehoiuteenuse toetus	2 650 000	2 650 000	2 650 000	2 650 000	2 650 000
- asendus- ja järelhooldusteenuse toetus	16 704 000	17 788 000	17 788 000	17 788 000	17 788 000
- matusetootus	3 970 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
- kohalike teede hoiu toetus	29 313 000	29 313 000	29 313 000	29 313 000	29 313 000
- jäätmehoolduse arendamine	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000
- sündide ja surmade registreerimise kulude hüvitis	1 127 000	1 127 000	1 127 000	1 127 000	1 127 000

* Toetuste suurused on RES 2018–2022. a on indikatiivsed. RE protsessis need täpsustuvad.

¹ Toetuse muutus on tingitud õpilaste liikumisega omavalitsuste koolidest loodavatesse riigigümnaasiumidesse. Toetussummat korrigeeritakse lähtudes KOV koolide õpilaste arvust EHIS 10.11.2018 ja haridustoetuse kasvust, mis selgub riigieelarve menetlemisel.

² Vajaduspõhine peretoetus kaob. Toimetulekutoetusesse on tõstetud sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetuse reall toimetulekutoetuse maksmise kulude hüvitise osa summas 415 000 eurot 2019. aastast.

³ 2017. a tõsteti 1,5 mln 2018. a kasutamiseks.

Tabel nr 3. Ühinemistoetuste lõplik maht 2018-2019

	2018	2019
Ühinemistoetus	28 766 000	21 383 000

Tabel nr 4. CO2 vahenditest energiasäästu investeeringud 2017-2019

	2017-2019
Lasteaedade meede ja hooldekodude meede	25 000 000

2. EESTI LINNADE JA VALDADE LIIDU ETTEPANEKUD RIIGI EELARVESTRAATEEGIASSE 2019-2022:

Ettepanek 1

Võttes aluseks valitsuse koalitsioonilepingu ja 2017 aastal saavutatud kokkulepped, taastada 2009 aastani kehtinud omavalitsuste ülesanded spordi ja noorsootöö valdkonnas ja selleks taastada kohalikele omavalitsustele ülekantava tulumaksumäär majanduslanguse eelse perioodi tasemele arvestades ka maamaksuvabastuste kompenseerimise eesmärgil tulumaksu eraldamise määra tõstmist 0,2 protsendipunkti võrra ja 2018 aastal lisanduvate ülesannete täitmiseks tulumaksu eraldamise määra tõstmist 0,02 protsendipunkti võrra.

	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Tulumaksu %	11,6	11,86	11,90	11,93	12,13	12,15

Põhjendus: Alates 2010. aastast on riigieelarve tulude kasv jätkuvalt kiirem kui kohalike omavalitsuste tulude kasv. Samal ajal riiklike maksude (käibemaks, aktsiisid) tõusudega alates 2009 aastast on suurendatud teadlikult ka omavalitsuste kulu mis on mõjutanud oluliselt kohalike omavalitsuste põhiteenuste osutamist ja teenuste kvaliteeti.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

2018. a suurenes KOVide tulubaas 30 mln. 2019. a lisandub 15 mln, 2020. a 9 mln ja 2021. a veel 2 mln. Lisaks on riik tugevdanud KOVide eelarveid toetusfondi suurendamisega. Valitsuskomisjoni jaoks on jätkuvalt oluline KOVide tugevdamine, rolli ja finantsautonoomia suurendamine.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 2

Taastada tasandusfond 2009. aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega.

	2017*	2018	2019 kava	2020 kava	2021kava	2022 kava
Tasandusfond (TaF)	78 357 336	90 181 000	101 111 103	104 342 290	110 143 800	110 143 800
- tulude ja kulude tasandamiseks	77 012 000	88 768 106	99 771 303	103 099 490	109 000 000	109 096 200
-keskkonnatasude kompensatsioon	929 336	831 757	733 000	636 000	537 000	440 000
- väikesaarte toetus	416 000	581 136	606 800	606 800	606 800	606 800

* 2017.a. tasandusfondi struktuur on viidud vastavusse 2018.a riigieelarves kajastatud tasandusfondi struktuuriga.

Põhjendus: Tasandusfondi ei ole lisatud vahendeid regionaalkomponendi kulude katteks. Kohalike eelarvete tasakaalus hoidmiseks on vajalik ka tasandusfondi taastamine 2009. aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega

Valitsuskomisjoni seisukoht:

2018. a suurenes KOVide tulubaas 30 mln. 2019. a lisandub 15 mln, 2020. a 9 mln ja 2021. a veel 2 mln. Lisaks on riik tugevdanud KOVide eelarveid toetusfondi suurendamisega. Valitsuskomisjoni jaoks on jätkuvalt oluline KOVide tugevdamine, rolli ja finantsautonoomia suurendamine.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 3

Suurendada kohalike teede hoiuks eraldavate vahendite mahtu.

	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Eraldised kohalike teede hoiuks (toetusfondis)	29 312 500	29 313 000	40 456 074	42 478 878	44 602 822	45 494 878
Kasv võrreldes eelmise aastaga			+11 143 574	+2 022 804	+ 2 123 944	+ 892 056

Põhjendus: Kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6 protsenti. Kriisieelsel 2008. aastal eraldati kohalike teede hoiuks riigieelarvest 40 456 074 €, mida järgnevatel aastatel vähendati oluliselt. Taotleme teehoiuks eraldatavate vahendite 2008. aasta taseme taastamist ja selle edasist suurendamist proportsionaalselt riigiteede teehoiukavas kavandatud mahtude kasvule.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Valitsuskomisjoni jaoks on jätkuvalt oluline KOVide tugevdamine, rolli ja finantsautonoomia suurendamine.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 4

Lisaks eeltoodule näha RES 2019-2022 ette eraldada kohalikele omavalitsustele Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu programmis kavandatud vahendid, sealhulgas.

Ettepanek 4.1.

Toetusfond:	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Hariduskulud	251 356 000	288 992 000	288 992 000	288 992 000	288 992 000	288 992 000
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	4 000 000	12 000 000	12 000 000	13 230 000	13 891 500	13 891 500
Huvihariduse ja huvitegevuse toetus	5 700 000	14 250 000	16 250 000	17 250 000	17 250 000	17 250 000

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Haridust ja noorsootööd käsitlevad toetusfondi eraldised on RESis arvestatud (järgnev tabel):

Toetusfond (mln eurot):	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Üldhariduskoolide pidamise toetus	253,7	314	314	314	314	314
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	2,5	13,5	15	15	15	15
Huvihariduse ja huvitegevuse toetus	5,7	14,25	14,25	14,25	14,25	14,25

Järgmiste aastate haridus- ja tegevuskulu toetuse kasv ei ole veel riigieelarve läbirääkimistel selgunud. See sõltub õpetaja palgakasvu prioriseerimise kokkulepetest, aga ka õpilaste arvu muutusest EHISes seisuga 10.11.2018.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 4.2.

Toetusfond:	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Sotsiaaltoetuste ja teenuste osutamise toetus	3 161 000	3 000 000	3 161 000	3 754 400	3 754 400	3 754 400
Raske ja sügava puudega laste lapsehoiuteenus	2 650 000	2 650 000	3 000 000	3 500 000	3 500 000	3 500 000
Matusetoetus	3 970 000	3 970 000	3 970 000	3 970 000	3 970 000	3 970 000
Asendus ja järelhoolduse teenuse toetus		16 704 000	17 000 000	17 500 000	17 500 000	17 500 000

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Ettepanek on suunata sotsiaaltoetuste ja teenuste osutamise toetus 2,5 mln KOVide tulubaasi alates 2019. a ning toimetulekutoetuse administreerimise kulu 0,5 mln eurot muuta arvestuslikuks kuluks ja liita toimetulekutoetuse eelarvega.

Kuni ESF perioodi lõpuni 2021 on raske ja sügava puudega laste lapsehoiuteenuse ja teiste teenuste osutamiseks korraldatud teenuste osutamine ja rahastamine kogumahus 36 mln ja ca 6 mln aastas, mille kaudu ühe lapse maksimaalne kulu on kuni 5000 eurot aastas. Toetusfondi vahendite jääk oli ca 1 mln 2016 ja ca 2 mln 2017, seega ei ole põhjendatud enne ESF perioodi lõppu, kui täiendav riigi poolne tugi kaob, lisarahastust taotleta.

Ettepanek matusetoetuse eelarve jätta 2019-2022. a u 4 mln eurot aastas.

Asendus- ja järelhoolduse teenuse toetuse lisarahastus on Sotsiaalministeeriumi poolt planeeritud ja esitatud. Kavas on asendus ja järelhoolduse rahastuse viimine toetusfondist tulubaasi mitte varem kui 2021, kui asendushooldusega seotud ESF tegevused lõppevad.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 4.3.

Toetusfond:	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Jäätmehoolduse arendamine	2 200 000	2 200 000	2 500 000	2 800 000	3 000 000	3 000 000

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Ettepanek on suunata jäätmehoolduse toetus 2,2 mln KOVide tulubaasi alates 2019.a.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi et kokku leppida vahendite tulubaasi üleandmise tingimused.*

Ettepanek 4.4.

Toetusfond:	2017	2018	2019 kava	2020 kava	2021 kava	2022 kava
Rahvastiku toimingute kulude hüvitamine	21 000	1 127 000	1 172 080	1 257 963	1 257 963	1 257 963

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Prognooside kohaselt perekonnaseisutoimingute ühikute arvud vähenevad ning hüvitise mahu suurendamine ei ole vajalik.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 5

Töötada läbi võimalused kuidas ettepanekus 4 toodud vahendid lülitada omavalitsuste tulubaasi.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Vabariigi Valitsuse kabineti 21. septembri 2017. a otsus on tõsta toetusfondis kohalike ülesannete täitmiseks antavad sihtotstarbelised toetused hiljemalt aastaks 2021 ümber kohalike omavalitsuste tulubaasi, jaotades vastavad vahendid tulumaksu ja tasandusfondi (üldotstarbelise toetuse) kaudu ja indekseerides seejuures tasandusfondi lisatavate vahendite kasvu.

2019. a on plaanis KOV tulubaasi (jaotatuna tulumaksu ja tasandusfondi kaudu) üle tõsta sotsiaaltoetuse- ja teenuse osutamise toetus ning jäätmehoolduse toetus. Ülejäänud toetuste tulubaasi üleandmise ajakava on väljatöötamisel.

Otsus:

- 1) Jätkame läbirääkimisi, et kokku leppida vahendite tulubaasi üleandmise tingimused.
- 2) Toetame omavalitsuste vabatahtliku tegevuskulude arvelduse jätkamist ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 83 muudatuste ettevalmistamist.

Ettepanek 6

Alustada läbirääkimisi dividendide tulu pealt makstava tulumaksu osaliseks eraldamiseks kohalikele omavalitsustele. See võimaldaks parandada sidet omavalitsuste ja ettevõtlussektori vahel.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Dividenditulust saavad peamiselt Tallinna ja Harju maakonna elanikud. Dividenditulust tulumaksu jaotamine suurendab oluliselt KOVide elaniku kohta tulukuse vahesid. Kuna dividenditulust on väga volatiilne, ei soovita rahvusvahelised organisatsioonid KOVide tulubaasi kujundada ettevõtte tulumaksuga.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 7

Lükata edasi rahvastikuregistri seaduse kavandatud rakendamine 01.01.2019, kuni on välja selgitatud muudatustega kaasnevate soovimatute mõjude ulatus ning kavandatud vastavad rakendusmehhanismid ebasoovitavate mõjude, sh omavalitsuste tulubaasi vähenemise küsimused, lahendamiseks ja kompenseerimiseks.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Läbirääkimiste rahanduse töörühma 27.03.2018 koosolekul esitati KOV täpsusega aadresside tühjaks jäämise mõju tulubaasile. Kui isikud ja KOVid teevad edukalt koostööd õigete elukohtade määramiseks, saab tegelik mõju olema väiksem kui esialgu on prognoositud. Tasandusfondi vähenemise aastast piiri 2% arvestuslikest kuludest on võimalik nt vähendada ajutiselt 1% peale.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

3. VALITSUSKOMISJONI ETTEPANEKUD

Ettepanek 1

Leppida omavalitsuste infotehnoloogia keskseks koordineerimiseks ja kompetentsi suurendamiseks kokku organisatsiooni ja tegevuste jätkusuutlik rahastamismudel riigi ja omavalitsusliidu vahel. Omavalitsuste infotehnoloogia keskseks e-teenuste arendamiseks ja koordineerimiseks pikendatakse koostöölepingut riigihalduse ministri ja Eesti Linnade ja Valdade Liidu vahel järgnevatel tingimustel.

Lepingu kehtivus 2019-2022:

Riigihaldusminister 2019. a: 125 000 EUR

Riigihaldusminister 2020. a: 100 000 EUR

Riigihaldusminister 2021. a: 75 000 EUR

Riigihaldusminister 2022. a: 50 000 EUR

Eesti Linnade ja Valdade Liit kohustub alates 2020. a kuni 2022. a finantseerima keskvalitsuse poolt vähendatavat osa minimaalses mahus nii, et tagatud on KOV IKT baaseelarve finantseerimine aastas minimaalselt 125 000 EUR.

Põhjendus: Omavalitsuste infotehnoloogia arenduskeskuse loomiseks ja tegevuste toetamiseks sõlmiti 16.05.2016 kolmepoolne koostööleping riigihaldusministri ja EMOL/ELL vahel (kehtib 2018. aasta lõpuni). Leiame, et valitud strateegia on õige ning vajalik on tagada omavalitsuste IKT valdkonna keskne koordineerimine ja arendamine perspektiiviga vähemalt kuni 5 aastat. Vajalik oleks jätkuvalt tagada IKT kompetentsikeskuse olemasolu omavalitsusliidus koos püsiva rahastusega ning suurendada omavalitsuste enda algatust, vastutust ja osakaalu omavalitsuste IKT arendamises.

Eesti Linnade ja Valdade Liidu seisukoht: Jätkatakse läbirääkimisi, analüüsides muudatustega kaasnevat mõjusid, nende ulatust ja sisu.

Otsus: *Jätkatakse läbirääkimisi.*

Ettepanek 2

Eesmärgiks saavutada üldhariduskoolide õpetajate keskmiseks palgaks 120% Eesti keskmisest.

Otsus: Üldhariduskooli õpetajate palgakasv on ühine prioriteet. Selleks tuleb riigieelarves ette näha täiendavad vahendid.

Ettepanek 3

Jätkame riigigümnaasiumide loomist, gümnaasiumi õppekohtade tagamine toimub koostöös omavalitsustega.

Otsus: Jätkatakse läbirääkimisi keskhariduse vastutuse teemal. Haridusseaduses on vajalik täpsustada, kelle vastutada on tulevikus keskhariduse kättesaadavus.

III TÄIENDAVAD KOKKULEPPED

1. Pooled jätkavad töörühmade ja delegatsioonide tasemel läbirääkimisi 2019. aasta riigieelarve osas eesmärgiga jõuda pooli rahuldavate lahendusteni läbirääkimiste lõpp-protokolli allkirjastamise ajaks.

2. Eesti Linnade ja Valdade Liit esitab valdkondlikud 2019. a riigieelarve fiskaalse mõjuga täiendavad ettepanekud Valitsuskomisjonile 10. maiks 2018 ja muud ettepanekud 15. juuniks 2018.
3. Valitsuskomisjoni esimees edastab Linnade ja Valdade Liidule töörühmade järgselt informatsiooni KOVide toetusi puudutavate ministriumide eelarve taotluste kohta, ministriumide ettepanekud läbirääkimisteks ning seisukohad Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekute kohta.

Jaak Aab

Riigihalduse minister,
Valitsuskomisjoni esimees
(allkirjastatud digitaalselt)

Taavi Aas

Eesti Linnade ja Valdade
Liidu juhatuse esimees
(allkirjastatud digitaalselt)